

Mentora

Svenska Studiecentralens nyhetstidning 4/2011 Frivilligt på svenska!

Bildning & Resurser

Foto: Björn Wallén

Frivillighetens drivkrafter

Det europeiska frivilligåret börjar lida mot sitt slut, och det är dags för en liten uppsummering. Kampanjidéer och resursmaterial har det inte varit brist på, och vi på Studiec centralen har gjort vårt bästa att informera våra finlandssvenska organisationer och föreningar om möjligheterna att lyfta fram och rekrytera nya frivilliga till den otroligt ymniga föreningsfloran.

För egen del har jag också under min alterneringsledighet haft mer tid och kraft att göra en insats i lokala verksamheter, främst scoutgillet och körsång, och det har varit en sann glädje att vara med. Jag har insett att frivillighet inte bara är att ge; man får ju så mycket själv i retur. Under en körresa i Österbotten kunde jag se hur mycket publiken njöt av musiken, stämmorna och sympatienergin som flödade i rummet.

Frivilligår kommer och går: för prick 10 år sedan firade vi FN:s frivilligår, och då skrev jag en ledare i Svenskbygden med samma titel som ovan. **Håkan Hellberg**, känd från bl.a. Röda Korset och Svenska Pensionärsförbundet, delade in frivilligheten i fyra former: osjälvviskt handlande, talkoanda, organiserad frivillighet samt kampanjer och demonstrationer. År 2011 är samma former fortfarande aktuella, med ett tillägg: gränsöverskridande frivillighet på webben och via olika sociala medier.

Varje organisation bör nu kritiskt granska hur man vill utveckla sin egen grej med frivilliga medel. Engagemanget varierar från förening till förening; kanske dags att ställa upp nya mål och strategier? Ta i så fall kontakt med Studiec centralen och se vad vi kan göra tillsammans. För mig var tackfesten i Vasa en mörk novemberkväll en ljus höjdpunkt, då närmare 200 gräsrötter grönskade och trivdes på Strampen i Vasa. Tack för din insats!

En ny hand vid plogen

Svenska folkskolans vänner har i höst fått en ny kanslichef, **Johan Aura**, som även blir ordförande för Svenska studiec centralens direktion fr.o.m. årsskiftet. Samtidigt vill jag passa på att tacka **Matts Granö** som varit min vikarie under det gångna året, och Veronica Fellman som fört ordet i direktionen.

Mentoras läsare kommer att få stifta närmare bekanskap med Johan Aura efter hand. I detta nummer finns en intervju, och i nästa nummer är ledaren signerad av honom; vi önskar Johan Aura varmt välkommen in i den finlandssvenska förenings-, fond- och fria bildningsvärlden!

Björn Wallén

*Mentora önskar alla läsare
God Jul och
Gott Nytt År!*

Foton: Pia Pettersson

Mentora kan läsas på nätet på adressen www.studiecentralen.fi

*”Kan det finnas någon annan verklig
bildning än den fria?”*

Matts Granö, sid. 6

- 2 Ledaren
- 4 Nyfiken på Johan Aura
- 6 40 år i bildningens tjänst
- 9 Konsten att ordna en kurs
- 13 Kamp om sjunkande bidrag
- 16 Våga prata om det
- 18 Stor i Norden liten på jorden
- 20 One stop meeting
- 22 Kanoniserad folkbildning för vår tid
- 25 Utifrån & Inifrån
- 27 Aktuellt
- 24 Föreningsfrågor i Bryssel

MENTORA

Svenska studiecentralens nyhetstidning
11 årgången 2011
Utkommer årligen med 4 nummer

Svenska studiecentralen, centralkansliet
Nylandsgatan 17 B
PB 235, 00121 Helsingfors
Tfn: 09-612 90 70, fax: 09-680 24 25
E-post: kansli@studiecentralen.fi
www.studiecentralen.fi

Björn Wallén
chefredaktör
bjornw@ssc.fi

Walter Fortelius
redaktionssekreterare
walter.fortelius@sveps.fi

Pia Pettersson
layout
pia.pettersson@kolumbus.fi

Sebastian Gripenberg
verksamhetsombud (Nyland)
sebastian.gripenberg@studiecentralen.fi

Christine Skogman
adm.sekr./ informatör
christine.skogman@studiecentralen.fi

Frida Westerback
projektledare, De ungas akademi (DUA)
frida.westerback@studiecentralen.fi

Kim Österman
förbundscoordinator, FSU
kim.osterman@fsu.fi

Anna-Karin Öhman
verksamhetsombud (Österbotten)
Österbottens regionkansli
Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa
Tfn: 06-320 41 50
E-post: vasa@studiecentralen.fi

Beatrice Östman
verksamhetsombud (Åboland)
Åbolands regionkansli
Auragatan 1 C, 20100 Åbo
Tfn: 02-251 60 60
E-post: abo@studiecentralen.fi

Material kan skickas till red.sekr. helst per
e-post till adressen walter.fortelius@sveps.fi
eller till Mentora, Nylandsgatan 17 B,
00120 Helsingfors. Redaktionen förbehåller
sig rätten att redigera insänt material.

Omslagsbild: Pia Pettersson

Nyfiken på Johan Aura

Mentora är nyfiken på Svenska folkskolans vänners nya kanslichef Johan Aura. Eftersom han tidigare arbetade som direktör för avdelningen för svenskspråkig utbildning på utbildningsstyrelsen är den första frågan given.

Utbildning och bildning ligger dig nära hjärtat, hur skiljer de sig från varandra?

Utbildning är vägen till bildning, d.v.s. en process där individen genom undervisning och träning lär sig kunskaper, färdigheter och tankesätt. Bildning är då alltså den kunskap, syn, tankesätt och värden som man har skapat sig, eller om man så vill; bildat sig.

Du framhåller i Svenskbygden att SFV behöver en tydligare profilering. Vet du redan hur du vill utveckla SFV beträffande huvudriktningarna utbildning, bildning och litteratur?

Eftersom alla tre inriktningar stöder varandra på sätt eller annat är det viktigt att inte skilja dem åt utan snarare att hitta synergier. Därför tror jag att det är viktigt att ta in litteraturen i utbildningen, för att uppnå ett högt bildningsvärde.

Du har påpekat att en överlevnadsstrategi är att vara öppen mot det finska Finland. Har du tankar om hur SFV kan främja detta?

SFV är redan öppet mot det finska Finland genom de olika pris vi delar ut, bl.a. *Brobyggarpriset*, *Christoffer Grönholm priset* o.s.v. Det är ingen omöjlighet att vi i framtiden även stöder enskilda finskspråkiga projekt som gagnar förståelsen för det svenska i Finland, antingen ensamma eller i samarbete med någon finskspråkig aktör.

Du tror på teamarbete och vill se dig omgiven av medarbetare som har synpunkter och delar med sig av sina tankar. Att skilja mellan kritik av idéer och kritik av personer är inte lätt. Hur vilda tankar och diskussioner vill du ha?

Ur diskussioner föds diskussioner, vilket är bra, för de leder ofta till kreativitet. Därför får idéer gärna vara ganska vilda i diskussionsfasen. Konstruktiv kritik är alltid välkommen. Man måste med andra ord kunna motivera sina åsikter med lite mera än att man tycker... Kanske komma med ett bättre förslag eller ge andra perspektiv/synsätt på saker och ting. Jag gillar att ha bollplank i mitt arbete.

Dina bästa sidor?

Bra på att lyssna, planera, strukturera och att vara analytisk problemlösare. Jag är också social, flexibel, humoristisk, engagerad och nyfiken.

... sämsta?

För självkritisk – alltför krävande, noggrann och pedantisk och så har jag svårt att säga nej.

Det vackraste ordet på svenska?

Sommar, för det föder så många trevliga associationer, såsom värme, ljus, färger och glädje.

Foto: Rabbe Sandelin

"Bildning är då alltså den kunskap, syn, tankesätt och värden som man har skapat sig"

40 år i bildningens tjänst

Jag började som lärare för ganska exakt 40 år sedan, hösten 1971, i Munksnäs Svenska samskolas allmänbildande gymnasium, och fyllde mina abiturienters huvuden med psykologins teorier och allmänna sanningar så som de framställdes i Arvo Lehtovaaras klassiska lärobok i psykologi. Men jag strukturerade materialet, belyste med exempel och försökte få fram meningsfulla associationer på det sätt jag lärt mig under mina studier i pedagogik för professor Peep Koort i Helsingfors och Uppsala. Resultaten var goda, rent av utmärkta – mätta i realprovspoäng i studentexamen.

Men innerst inne var jag ute efter någonting mera. Jag hade under min studietid stiftat bekantskap med professor **Karl Bruhns** tankar och idéer, och ett citat ur hans bok *Bisarra essayer om uppfostran* från 1926, har jag ständigt haft skäl att återkomma till: ”*Men skolljusen veta inte varför de fyllt sin själ med allmänna sanningar och papegojorna stå i suverän ovisshet om vad meningen är med teoriernas myckenhet. De endast dunkelt ana, att livet som väntar dem skall ge åskådliga exempel och konkreta erfarenheter, som belysa de abstrakta teoremen och definitionerna - - -*”.

Här är kanske en av bildningspedagogikens egentliga hörnstenar – meningsfullheten. Meningsfulla associationer är i det närmaste omöjliga att glömma, och därför en didaktisk nödvändighet. Men meningsfullheten är så oändligt mycket mera. **Richard Müller-Freienfels** uttrycker det så här i en skrift om bildnings- och undervisningsideal från 1921: ”... för en bildad person har man kunnat betrakta en person, vilken ofta rätt motvilligt skaffat sig ett visst genomsnittsförråd av kunskaper. Han må vara en usel kruka, ett moraliskt skadedjur, en omdömeslös trindskalle: har han blott pluggat in i sin hjärna en smula latin och franska, en

smula matematik och historia, gäller han för 'bildad' och anser sig ha rätt att betrakta övrigt folk som 'obildade' och se ner på dem". Om målet är bildning, skall attityden, metodiken och innehållet ta sig helt andra former: "- - - blott den som lärt att tänka, icke den som hyrt andras tankar, blott den som själv kan iaktta, föreställa sig, fälla omdömen i stället för att endast ha fyllt sin hjärna med iakttagelser, föreställningar och omdömen, blott han kan gälla för bildad ...", säger Müller-Freienfels.

Och allt detta bör bygga på det egna intresset!

Bildningens andra hörnsten är följaktligen förmågan att själv tänka och reflektera. Detta insåg jag redan tidigt, men först när jag inledde min lärargärning inom det fria bildningsarbetet på *Finns folkhögskola*, förstod jag det! Bildningen skall vara fri – finns det ens någon annan? Kan man tvingas att vara intresserad av något, kan man tvingas att tänka eller tvingas att reflektera över det någon, men inte nödvändigtvis man själv, erfarit och iakttagit? Gud ske lov att vi har vår fria bildning där man i studiecentraler, i arbetarinstitut och i folkhögskolor bereds möjlighet att tänka,

reflektera och diskutera? Där man inom ramarna för ett bestämt ämne eller tema tillsammans med andra fritt kan föra en dialog med medstudenter, lärare och handledare och där lära sig att acceptera andras åsikter och tankar. Där är bildningens begynnelse!

Bildningen bygger följaktligen på intresse, reflektion och meningsfullhet – men också nytta. För utan praktik är all teori död och meningslös, men utan teori är praktiken blind...

Ju mera mitt arbete inom den fria bildningen framskred dess mera övertygad blev jag om dialogens betydelse och det faktum att det i en vanlig skolklass finns hundratals år av samlad livserfarenhet och kunskap, som bör och kan användas i bildningens tjänst. Djuplodande diskussioner, tankar och reflektioner fyllde lärosalen, temat glömdes sällan med ingen kunde förutse vart diskussionen och ventilerandet av problemen skulle leda.

Till mina ljusaste minnen från min 40-åriga lärarbana var ett "undervisningsämne" som min kollega **Urban Fellman** och jag skapade på Finns folkhögskola och gav namnet *Kulturell orientering*. Vi utgick alltid från ett tema och lät det finna sin väg i olika konstellationer och i allsköns skepna-

Foton: Pia Pettersson

der – där musiken, bildkonsten, litteraturen (ofta av folklig karaktär) hölls högt i akt. Och metodiken, även om den kretsade som en karusell kring temat, var inställd på att upplevelsen skulle vara rolig och inspirerande. Emellanåt präglades verksamheten av någonting vi kallade *learning by laughing*, ibland talade vi om en kulturell marinad. På det sättet fick bildningen en social och folklig aspekt tillsammans med den meningsfullt reflekterande! Med det var vi säkert ett stycke på väg mot en egen bildningspedagogik. Men vi försökte ingalunda erbjuda genvägar till bildning – det var ett målmedvetet arbete vi siktade in oss på, en ... *högre bildning som vet och tänker, men trivs vid plogen*, för att knyta an till **Mikael Lybecks** visa tanke som finns skriven på väggen i *Kronoby folkhögskolas* festsal.

*

Men bildning – liksom utbildning – är även en fråga om systematik och kategorisering! **J.V.Snellman** talar i sin lärobok i psykologi från 1837 (!) om inre bilder, ”inbildning”, och är inne på ett resonemang som blev högst aktuellt på 1970-talet i **Peep Koorts** och **David Ausubels** pedagogiska tankevärld. Fascinerande. Ett och ett halvt sekel innan Ausubel präglade begreppet ”subsumering” i detta sammanhang använde Snellman just detta ord: ”bilder äro subsumerade såsom

under en allmän bild”. Och Koort tänkte i samma banor med sina undervisningsstrukturer, där grundidén var att begreppen underordnades varandra enligt abstraktionsnivå för att på det sättet kunna bli psykologiskt meningsfulla och inses. Det fick jag lära mig på sent 60-tal. Snellmans tidiga bidrag till den diskussionen upptäckte jag mycket senare. Inget nytt under solen ...

*

Om vi som pedagoger har en personlighetsdanande uppgift, och om bildningen ses som ett väsentligt element i denna process, vad skall vi då låta denna bildningspedagogik vila på? Enligt mitt förmenande intresse, meningsfullhet, nytta, dialog och struktur. Oförenliga? Knappast. Men det är en fråga om balans och samspel mellan alla som deltar i den pedagogiska processen.

Vi har våra underbara institutioner för fritt bildningsarbete, som varje år betjänar 1 miljon finländare som söker sig till bildningen av eget intresse och fri vilja. Självklart är att även andra skolformer kan erbjuda bildning och att man kan tillägna sig bildning på andra vägar. Men frågan torde kvarstå – kan det finnas någon annan verklig bildning än den fria?

Matts Granö

Konsten att ordna en kurs

Varför ordnas en kurs? Svaret är inte självklart ens för Svenska studiecentralen SSC, så vi grävde lite i frågan.

För SSC är stöd till ordnandet av kurser ett enkelt sätt att främja medborgaraktivitet. Studiecentralen ger handgriplig hjälp till föreningar för hur man kan få ekonomiskt stöd, som gör det lättare att ordna en kurs.

Stödet till föreningar är viktigare för SSC än frågan varför. Om studiecentralens skulle kräva föreningar på besked om varför de vill ordna en specifik kurs skulle man få tänka om målet att främja gräsrots- och medborgaraktivitet samt demokratiskt tänkesätt i allmänhet. Men man kan vara nyfiken på varför någon ordnar kurs. Och eftersom nyfikenhet är en dygd går det bra att ställa frågan till en förening som ordnar en kurs.

Solf ungdomsförening ordnade i höst grundutbildning för ordningsvakter. Man blir litet nyfiken, vad finns det som behöver vaktas så intensivt i Solf, flyttfåglar eller själva meteoritkratern i Söderfjärden? Mentora gick ut en regntung dag i Finlands soligaste stad Vasa och frågade fören-

ingens ordförande **Hanna Svarvars** varför man ordnar en sådan kurs.

För att spara pengar, sade Hanna.

Det visade sig att Solf ungdomsförening ordnar ungdomsdanser i sin egen lokal, fyra gånger per år. Danserna är populära för Solf är nästan enda stället där det ordnas ungdomsdanser idag (vilket förvånar om man är uppvuxen i Vasa på 1970-talet). Det behövs ca 30 vakter för en dans, vakterna är oftast medlemmar i föreningen som ställer upp frivilligt. En frivillig ordningsvakt behöver tillstånd av polisen för att kunna arbeta. Ett tillstånd för tillfällig ordningsvakt kostar 15 euro, vilket betyder att tillstånden skulle kosta föreningen upp till 1800 euro per år.

Därför ordnar Solf ungdomsförening grundutbildning för ordningsvakter. Kursen kostar inget för dem som lovar att ställa upp som ordningsvakt i fyra danser. Det här är en ganska bra affär, för kortet är i kraft i fem år och ger behörighet att arbeta som dörrvakt på restaurang, krog och konsert. Det skadar ju inte heller att föreningen ger frivilliga, personer i åldern 18–40 år, en liten guldkant för deras insats.

Nu då vi vet varför vill vi också gärna veta mera om hur en kurs ordnas. SSCs österbottniska verksamhetsombud **Anna-Karin Öhman** håller koll på kurserna. Hon berättar

”Instruktionerna i Kurre är lätta att förstå”, svarar Hanna och hon och Anna-Karin ler glatt.

att Hanna inte kontaktat henne utan att kursen anmälts direkt till kurssystemet Kurre på Internet. Varför behövde du ingen hjälp med att söka stöd för kursen, frågar jag Svarvars.

Instruktionerna i Kurre är lätta att förstå, svarar Hanna och hon och Anna-Karin ler glatt. Sedan förbarmar hon sig över mig och förklarar att ordningsvaktskursen har ordnats tidigare och att den dåvarande ordföranden hade alla papper sparade, vilket hjälpte en hel del. Jag får också veta att Korsholms kommun vartannat år ordnar en föreningsdag, som är obligatorisk för Korsholms föreningar. På den föreningsdagen deltar också Anna-Karin och berättar hur man ska söka stöd från studiecentralen. En annan viktig källa till information är SÖU, Svenska Österbottens Ungdomsförbund, som på egen hand informerar ungdomsföreningar om möjligheter att få stöd av SSC.

Så här såg ordningsvaktskursen ut: Den ordnades under två veckoslut lördag–söndag kl. 9–16 med 30–45 minuters paus. Totalt omfattade kursen 32 timmar. För att allt skulle gå rätt till fyllde Solfs ungdomsförening i formuläret *Utbildningsmaterial för ordningsvakter*, som fastställts av inrikesministeriet 15.12.2009 och som inrymde hela programmet uppdelat i åtta moment som alla hade underavdelningar (1.3, 1.4, 1.5 o.s.v.). Till sist ordnades slutprov och responsdiskussion. Utbildare var vaktfirman Verifi.

Walter Fortelius

Svenska studiecentralens kursinformation:

<http://www.studiecentralen.fi/kurser/>

Kurssystemet Kurre:

<https://ssc.app1.netikka.net/kurre/>

Foto: Victor Svarvars

Foto: Walter Fortelius

Foto: Victor Svarvars

Foto: Pia Pettersson

Under hösten har många organisationer fått en kalldusch då budet gått att staten från och med nästa år kommer att skära i stöden för allmännyttig verksamhet. Det ekonomiska läget påverkar även många finlandssvenska organisationer, som under hösten fått kämpa för sina statliga bidrag. Mentora har kartlagt situationen i några centrala organisationer.

Kamp

om sjunkande bidrag

När finansministeriets budgetförslag blev offentligt i slutet av sommaren tog det en stund innan det riktigt sjönk in, säger **Camilla Wahlsten**, verksamhetsledare för *Finlands Svenska 4H*. Förslaget innebar för 4H:s del en nedskärning på 44 procent.

– Regeringen korrigerade lyckligtvis de här siffrorna, men budgetpropositionen innehåller ändå en nedskärning på ungefär 14 procent för 4H-organisationens del. Det motsvarar ca 40.000 euro för Finlands Svenska 4H under 2012. Ursprungligen tänkte finansministeriet kapa 140.000 euro av oss.

Under de senaste åren har organisationerna kunnat arbeta med en viss förvisning om att statliga och andra bidrag från år till år stigit något eller åtminstone hållits på en konstant nivå. Nu är denna period slut och under hösten har många organisationer fått budet att de statliga bidragen under 2012 kommer att minska. För den som kunnat tyda de ekonomiska konjunkturkurvorna är det knappast någon överraskning att det offentliga stödet till allmännyttig verksamhet minskar när alla offentliga utgifter är satta under lupp. En välvillig läsning av regeringsprogrammet, som starkare än något regeringsprogram hittills framhåller betydelsen av civilsamhället, rimmar dock inte med de

nedskärningar som nu har aktualiserats. För exempelvis de finska scouterna har strukturella förändringar i organisationen i kombination med hotet om ett minskat statsbidrag redan föranlett samarbetsförhandlingar och vissa personalminskningar. Organisationsaktiva tycker givetvis att organisationsbidragen är ett ovanligt dåligt sparobjekt med tanke på det förebyggande arbete som sköts inom frivilligsektorn och vars betydelse under sämre ekonomiska tider accentueras.

Peter Rolin, verksamhetsledare vid ungdomsverkstaden *SVEPS*, som hör till SSC, säger att nedskärningar i undervisnings- och kulturministeriets ungdomsanslag skulle ha dramatiska konsekvenser för verksamheten:

– Jag är försiktigt optimistisk om att vi i ungdomssektorn skall kunna hålla ställningarna, men diplomatiskt sagt var jag mycket förvånad när jag såg finansministeriets första utkast, inte minst med tanke på allt som står i regeringsprogrammet. Ett bortfall i de här medlen skulle påverka oss radikalt. Ministeriets finansiering har exempelvis under de senaste åren möjliggjort den uppsökande verksamhet som *SVEPS* har.

Foto: Marjo Majlund

Från vänster: Camilla Wahlsten, Jonna Sahala, Christel Raunio, Peter Rolin.

Finlands Svenska Marthaförbund har också nedskärningar i det statliga bidragen framför sig, men drabbas även av andra statliga åtgärder.

– Statsbidraget har varit ungefär 164 000 euro och vi räknar nu med en minskning på ungefär 15 procent år 2012. Men Marthaförbundet drabbas även av tidningsmomsen. Eftersom tidskriften *Martha* har prenumeranter som inte är medlemmar i organisationen beläggs hela tidningen med moms, vilket också starkt kommer att inverka på resultatet nästa år, förklarar **Christel Raunio**, förbundsdirektör vid Marthaförbundet.

De försämrade utsikterna för statlig finansiering har ändå inte i någon organisation tagits emot med passivitet utan har givit upphov till aktiv lobbning. **Jonna Sahala**, verksamhetsledare för *Finlands Svenska Scouter*, beskriver något av aktiviteten som i skrivande stund pågår på olika nivåer:

– Scouterna har uppvaktat ministrarna och riksdagsledamöterna. Det finns en grupp som kallas Scoutparlamentarikerna, som man har diskuterat mycket aktivt med. Man har förstås samarbetat med andra organisationer, exempelvis

Finlands Ungdomssamarbete Allians. Scouterna har under de här diskussionerna valt att understryka vikten av att man trots ekonomiskt sämre tider fortsätter att understöda förebyggande arbete och frivilligarbete överhuvudtaget.

4H lyckades i ett tidigt skede mobilisera hela sitt fält till aktion mot nedskärningarna.

– Vi insåg genast att detta är en kris och att man antingen kan sätta sig ned och tro att det ordnar sig eller bli förbannad och göra allt man kan! Samtidigt såg jag det som ett gyllene tillfälle att se hur vår organisation fungerar och att lyfta fram vad vi de facto gör, säger Camilla Wahlsten.

I samarbete med det finskspråkiga 4H-förbundet utvecklades på kort varsel en strategi för att påverka i finansieringsfrågan.

– Vi jobbade med den svenska sidan och vi utgick från att vi i något skede måste gå ut i media och att vi då måste ha ett mycket tydligt budskap. Vi utgick från det program vi arbetar enligt, *Tre Steg till Arbetslivet* och bad våra föreningar ta kontakt med sina medier där de verkar för att själva berätta om sin verksamhet och vad nedskärningarna skulle innebära. Responsen på detta var fantastisk och säkert mycket

Foto: Oskar Lindström

”Vi insåg genast att detta är en kris och att man antingen kan sätta sig ned och tro att det ordnar sig eller bli förbannad och göra allt man kan!”

bättre än om vi på förbundet hade gått ut med samma budskap, säger Wahlsten.

Detta arbete bar som inledningsvis sades frukt då regeringen i sin budgetproposition inte hade gått in för alla de nedskärningar som föreslogs i finansministeriets utkast. Trots att vissa hot har avväjts kommer nedskärningar i de statliga bidragen att ske och organisationerna förbereder sig på olika sätt.

Alla organisationer funderar hur de kan effektivisera verksamheten och de interna processerna. På Marthaförbundet och 4H funderar man även på ett intensifiera samarbete med företag.

– Vi har mycket kurser som riktar sig utanför organisationen och där måste vi se över vår prissättning. Vi har också hela tiden förfrågningar från företag som vill samarbeta på olika sätt och i det sammanhanget måste vi också se över hur vi säljer oss, säger Christel Raunio.

På 4H har man resonerat i motsvarande banor.

– Företagssamarbete är i sig inte kontroversiellt, men vi överväger inom 4H mycket noggrant i vilken utsträckning vi skall bli en serviceproducerande organisation. Vi finns

framförallt till för våra medlemmar. Det finns en risk för alla organisationer på sikt att det hela går snabbt och att man glömmer intressebevakningen och medlems servicen och bara fokuserar på hur man skall få in pengar. Vilka tjänster kan vi producera som stat, kommun och andra kan tänkas vara intresserade av, den frågan får inte styra hela verksamheten, säger Camilla Wahlsten.

Organisationerna består till övervägande del av frivilliga - av volontärer som ger av sin fritid och sitt engagemang för det goda organisationerna står för. Man räknar med att det årligen utförs över 123 miljoner timmar frivilligarbete i Finland. I sista hand är det dessa frivilliga som får betala notan när statsbidragen minskar.

– De som är aktiva och ger av sin tid och alltid har tid att göra lite till när det behövs är ganska hårt pressade idag. Inom scouterna görs mycket jobb av frivilliga som på annat håll skulle göras av anställda och man undrar ibland hur det riktigt är möjligt. Nedskärningar betyder i praktiken att man överför mer ansvar och arbete på hårtpressade frivilliga eller att man gör mindre. Båda alternativen är väldigt dystra, summerar Jonna Sahala.

Sebastian Gripenberg

Våga prata om det

Johanna Koljonen. Många känner kanske igen henne från det populära TV-programmet På spåret i Sverige, frågesporten som hon vann i fjol, eller har läst hennes kolumner om kultur. Men det som hon kommit för att tala om denna oktobereftermiddag i Helsingfors handlar varken om att svara rätt i frågesporter eller den senaste filmen. Hon skall tala om media och makt. Om media och public service, om balansen mellan sociala medier och s.k. "gammelmedier" samt om den makt att påverka som de nya medierna för med sig.

Det var nämligen **Johanna Koljonen** som tog initiativet till twittersamtalet #prataomdet som ledde till en bred offentlig debatt om förhandling och övergrepp i sexuella situationer. Denna oktobereftermiddag får vi höra hela historien om hur #prataomdet växte till någonting så stort. Det är en hisnande resa som börjar tisdagen den 14 december 2010 med Johannas twitter som handlar om "sex by surprise", dvs. om negativa sexuella upplevelser som inte är relaterade till brott, utan handlar om den där gråzonen där vi går över våra egna och varandras gränser på grund av dålig kommunikation eller rädslor.

Johannas twitter 14.12.2010 fick enorm respons. Folk började rätt ohämmat dela med sig av sina upplevelser, om gränser de inte hållit fast de velat, om hur svårt det kan vara att säga nej ibland, om gråzonen som är så svår att definiera. Antalet twitter ökade för varje timme och den 16 december började @mymlan twittra på #prataomdet och nu var inläggen uppe i ett twitter i sekunden. Johanna insåg att någonting stort höll på att hända och att någonting konkret bör göras. En grupp skribenter bland dem som höll på att twittra på #prataomdet, bestämde sig för att träffas och fördelade arbetsuppgifterna: några skrev artiklar och försökte få dem publicerade på samma dag i några tidningar, medan andra

Johanna Koljonen är verksam i Sverige som kritiker, programledare och författare. Hon är manusförfattare till den nordiska pseudomangan Oblivion High, delägare till produktionsbolaget Rundfunk Media AB som gör radio, TV och webb, och satt i juryn för Augustpriset 2011.

Foto: Olivia Mariette Borg/SR

fungerade som PR-ansvariga. #prataomdet hade blivit en sorts folkrörelse.

Idag förs diskussionen fortsättningsvis på Twitter, och #prataomdet har även blivit en blogg. Det man vill uppnå med bloggen är helt enkelt att många fler ska bli mycket bättre på att prata om det. Man vill ”öppna upp för samtal som kan leda till att vi lättare kan sätta ord på känsliga saker i sexuella situationer som vi kanske inte pratar om så ofta (på sätt och vis har vi redan uppnått det, genom alla som nu faktiskt pratar om det)”. #prataomdet lever idag sitt eget liv på nätet i olika forum och de som startade diskussionen följer med utvecklingen för att se om någonting ännu bör göras.

Efter föreläsningen funderar jag på hur stor makt sociala medier har, egentligen? I fallet #prataomdet startades en diskussion på Twitter som, genom strategiskt planerande, tog sig fram till nyhetsrubrikerna i gammelmédierna över landsgränserna. En offentlig debatt uppstod och saken i sig fick uppmärksamhet och aktualiserades, vilket även var syftet. Det känns som om sociala medier ofta är katalysatorn bakom rörelser och diskussioner men att ett samarbete med gammelmédierna behövs. Trots allt har t.ex. många tidningar en

upplaga och läsarkrets som överstiger antalet unika besökare på de flesta bloggar med hästlängder. Styrkan i de sociala medierna ligger i att på ett väldigt enkelt sätt samla människor med samma intressen och lyfta upp gemensamma viktiga frågor som hoppeligen på ett eller annat sätt kanaliseras ut till de traditionella medierna. I de omvälvande tider vi lever just nu vad gäller medier blir det intressant att följa med utvecklingen: personligen tror jag de sociala mediernas makt, ”den fjärde statsmakten”, bara kommer att öka men hur de sociala medierna ser ut i framtiden vet vi inte ännu.

Christine Skogman

Förklaringar:

Twitter: hör till gruppen social media och är en sorts microblogg där ett inlägg, twitter, (eng. tweet) får vara högst 140 tecken.

@mymlan: Sofia Mirjamsdotters användarnamn på Twitter. Sofia Mirjamsdotter driver bloggen *mymlan-varken mer eller mindre*, som blivit rätt stor i Sverige. Mirjamsdotter föreläser om bl.a. sociala medier.

Stor i Norden liten på jorden

Hur väl mår nordismen i dagens finanskrisande Europa och jordglob?
Enligt Svenska Akademiens ordlista är en nordist ”..en forskare eller studerande i nordiska språk; anhängare av nordism.”

Den första definitionen är väl självklar, medan den andra antyder att nordism är en sorts övertygelse eller ideologi, vilket kan vara svårare att placera in på den mentala kartan.

*”Nordismen är alltså inte död;
den har bara antagit delvis nya skepnader.”*

Frågan går till en kollega som under de senaste åren arrangerat en rad högklassiga och analytiska seminarier med kända talare, nu senast bl.a. **Maria Guzenina-Richardson, Alexander Stubb och Sixten Korkman**, inför 700 deltagare om den nordiska modellen och konkurrenskraften. **Kjell Skoglund** är marknadsföringschef på *Pohjola-Norden*, med fingret på tidens puls, och kommer här med korta och koncisa svar:

*Vilka är de viktigaste frågorna på den nordiska agendan idag...
...gällande samhällsfrågor/politiken?*
Gränshinder måste fås bort. I samband med den nationella lagstiftningen borde man kunna undvika att nya gränshinder uppstår.

...gällande föreningssamarbete?
Föreningarna borde i ekonomiskt svåra tider kunna samarbeta mera med konkreta frågor som också kunde ge inbesparingar. Påtryckning gentemot myndigheter kunde ske tillsammans.

...gällande företagssamarbete?
Skapa en starkt hemmamarknad för konkurrensen i Europa och världen.

Hurpass viktig är svenskan i skötseln av de nordiska kontakterna; har engelskan tagit över?
Engelskan är ofta det officiella språket i näringslivet, men utan kunskaper i svenska upplever alla som jobbar med nordiskt samarbete att de har svårt att avancera.

Vilka prioriteringar har Pohjola-Norden valt för att blåsa liv i Norden/nordismen på nytt?
Vi satsar på tre saker: 1. Näringslivssamarbete 2. Avskaffandet av gränshinder 3. Ett utvecklat skolsamarbete.

På basis av svaren ovan gör jag den reflektionen att det traditionella vänortssamarbetet mellan olika föreningar och

kommuner i Norden har avmattats en del – och här kan man se orsaker i ökad europeisk integration, globalisering, men också lokala/regionala förändringar såsom kommunreformen i Danmark och Finland. I stället har gränssamarbete, företagsfusioner och nordiska projekt fått en ökad synlighet på bekostnad av de ”traditionella” institutionerna.

Nordismen är alltså inte död; den har bara antagit delvis nya skepnader. Debatten om den utsatta svenskan i Finland har på sitt sätt verkat revitaliserande på intresset för nordiskt samarbete, eftersom man här kan peka på en direkt nytta av att kunna kommunicera på ett skandinaviskt språk. Vid *Nordiska Rådets* höstsession i Köpenhamn i början av november öppnade Norges statsminister **Jens Stoltenberg** ett nytt debattspår när det gäller värdet av nordism:

”Bombene og skuddene i Norge den 22. juli var også et angrep på kjernen i det åpne folkestyret slik vi kjenner det i Norden - forståelsen for at frie menneskers meninger dannes i åpne samtaler, aksepten for ulike meninger og den grunnleggende respekten for individets rettigheter og fellesskapets rammer i et åpent og inkluderende demokrati. Det er viktig at Norden sammen slår ring om våre åpne samfunn. Vårt svar til dem som tyr til terror og vold, er mer demokrati og mer åpenhet, men aldri naivitet.”

Var skall en värdedebatt om Norden ske om inte inom olika nordiska institutioner och fora? Inom studieförbunden har vi *Förbundet Nordisk Vuxenutbildning* (FNV) som med folkbildningens medel kommer med sina bidrag i den aktuella samhällsdebatten – nästa år med ett integrationsprojekt som studerar goda praxismodeller där vi kan lära av varandra. En strategigrupp (där jag ingår) under ledning av **Per Paludan** från Danmark kommer att jobba fram en ny strategi som skall tolka tidens tecken utgående från folkbildningens pedagogiska metoder och mötesplatser.

Till sist en liten reflektion: Det som är stort i Norden, är kanske litet på jorden. Men sett ur ett värdeperspektiv är alla insatser - stora och små, i föreningar, under folkbildande seminarier och inom politiken - lika värdefulla i kampen för det öppna och inklusiva samhället för alla medborgare.

Björn Wallén

Folk slog sig när runt det hästskoformade bordet i två tydliga grupper. På ena sidan satt byborna, de som företrädde Pensalas föreningar. Mitt emot dem satt gästerna; Österbottens förbund, ELY-centralen, Aktion Österbotten, Näringslivscentralen Concordia, Österbottens företagarförening, Pro Agria, Botnia Wind, Mirka, Kulturfonden, staden Nykarleby och kommunen Vörå, d.v.s. i stort sätt alla centrala utvecklingsaktörer i regionen.

One stop meeting

hästskons mittpunkt satt riksdagsman **Mats Nylund** som ordförande. Det var en osannolik samling personer som satt i den nedlagda skolans gymnastiksal. Men deras uppdrag är också överraskande; de skulle gemensamt fundera på hur Pensala by (med 360 innevånare) skall utvecklas. Pensalaborna bidrog med den lokala, ibland tysta, kunskapen, de regionala utvecklingsorganisationerna bidrog med sin omfattande kompetens av utvecklingsarbete och med information om de stöd som de kan erbjuda Pensala. Ett dylikt möte har inte tidigare genomförts i Finland.

Mötet kallades One-stop-meeting. Modellen är nämligen lånad från Oregon.

Mötet löpte bra. Fokus var **inte** alla de imponerande program som utvecklingsorganisationer brukar presentera när de är ute på "fältet". Fokus var i stället Pensala och Pensalas utveckling. Resultatet av mötet lät inte vänta på sig. Byns organisationer, framförallt byråden och lantmannagillet, tog fasta på de förslag som kom och satte i gång att jobba med förverkligandet. Initiera underleverantörskap, skapa en tomtbörs, starta ett byaprojekt, få i gång kulturverksamhet osv.

Processen fortgår, framtiden måste utvisa vilka de bestående resultaten blir.

One-stop-meeting var inte en lösryckt ide utan ett exempel på en strategi som verkar vara på kommande inom EU: Platsbaserad politik.

Den bakomliggande tanken är att alla **platser** är olika. (En plats kan vara en by, en kommundel, en kommun eller en region. Plats betyder i det här sammanhanget att människorna som bor på den platsen har gemensamma problem och intressen och att man vill jobba tillsammans för en bättre framtid. Administrativa gränser har mindre betydelse. (Det märktes tydligt i Pensala som delas av kommungränsen mellan Vörå och Nykarleby.)

Enligt teorin har alla platser en **unik blandning av resurser** eller "kapital"; socialt kapital, humant kapital, naturkapital, människogjort kapital samt en gemensam historia. Den framtida utvecklingen styrs av allt detta. Slutsatsen för utvecklingsarbetet blir att man inte får ett bra resultat om man inte skraddarsyr åtgärderna så att det passar platsen. **Fabrizio Barca**, som skrivit en rapport för EU, säger att man får mera utveckling för samma pengar och bättre gynnar jämlikheten genom en platsbaserad än genom en "platsblind" utvecklingspolitik.

Mötet i Pensala kan ses som ett anspråkslöst sätt att testa en del av teorin bakom platsbaserad politik, och så här långt ser det ut att fungera.

Den platsbaserade politiken kommer också att ställa den fria bildningen inför nya och inspirerande utmaningar. För att en platsbaserad politik skall fungera måste frivilligorganisationerna få nya färdigheter och ny kunskap om sitt närsamhälle. Dessutom måste man få färdigheter i att samarbeta med lokala, regionala och kanske t.o.m. nationella myndigheter – på ett nytt sätt, som jämbördig part i arbetet.

Studiecentralen har en hel del gamla goda redskap som kan tas i användning inför utmaningen. Studiecirkeln är t.ex. ett utmärkt redskap att få fram den tysta kunskap som ingen i dagsläget har samlat på men som behövs för den här typen av politik. Den pedagogiska kompetensen att ordna kreativa kurser och workshops kommer också väl till pass. Utmaningen ligger i att klargöra en plats unika möjligheter och problem samt skraddarsy kompetensförsörjningen därefter.

Massproduktion platsar inte i en platsbaserad politik – och hör egentligen inte heller hemma i den fria bildningen!

Peter Backa

*One-stop-meeting var inte en lösryckt ide
utan ett exempel på en strategi som
verkar vara på kommande inom EU:
Platsbaserad politik.*

Kanoniserad

folkbildning för vår tid

Definition

Hur blir jag en bildad människa? En kort sammanfattning av **Seppo Niemeläs** teser i den aktuella doktorsavhandlingen *Sivistyminen* (ung.övers. 'Att bli bildad'): Bildning startar med *självbildning*. Genom att förverkliga mig själv/min personlighet möjliggörs en process där jag i dialog och gemenskap med andra utvecklar min potential och identitet. Min bildningsprocess är autonom i förhållande till formella läroplaner, men behöver non-formellt pedagogiskt stöd via lärare, handledare eller medlärande – ingen blir bildad utan någon form av pedagogisk relation.

Niemeläs avhandling kan redan utropas till klassiker, ja nästan ett *kanon* (= rättesnöre) som en traditionstolk för folkbildningen. Vi börjar i själva startsituationen - ett nyfiket och kreativt Själv som i dialog med andra Själv börjar en bildningsresa vars mål ingen kan veta på förhand. Berättelsen skrivs vidare, och nu kommer sammanhanget in i bilden: Jag växer in i en sociokulturell tradition i ett land som cirkular in min lilla personliga historia i en större. Bildning på ett samhällsplan blir då fråga om folkbildning, som med Seppo Niemeläs ord tillför tre cirklar:

- *aktivt medborgarskap*, ”ett kulturspecifikt sätt att leva tillsammans.”
- *mångkulturalitet*, ”en dialog där kulturerna utvecklar inbördes samförstånd och tolerans.”
- *samhällets sammanhållning* (kohesion), ”medborgarnas jämbördighet.”

En fjärde cirkel nämner Niemelä delvis separat, men viktig inom bildningspolitiken:

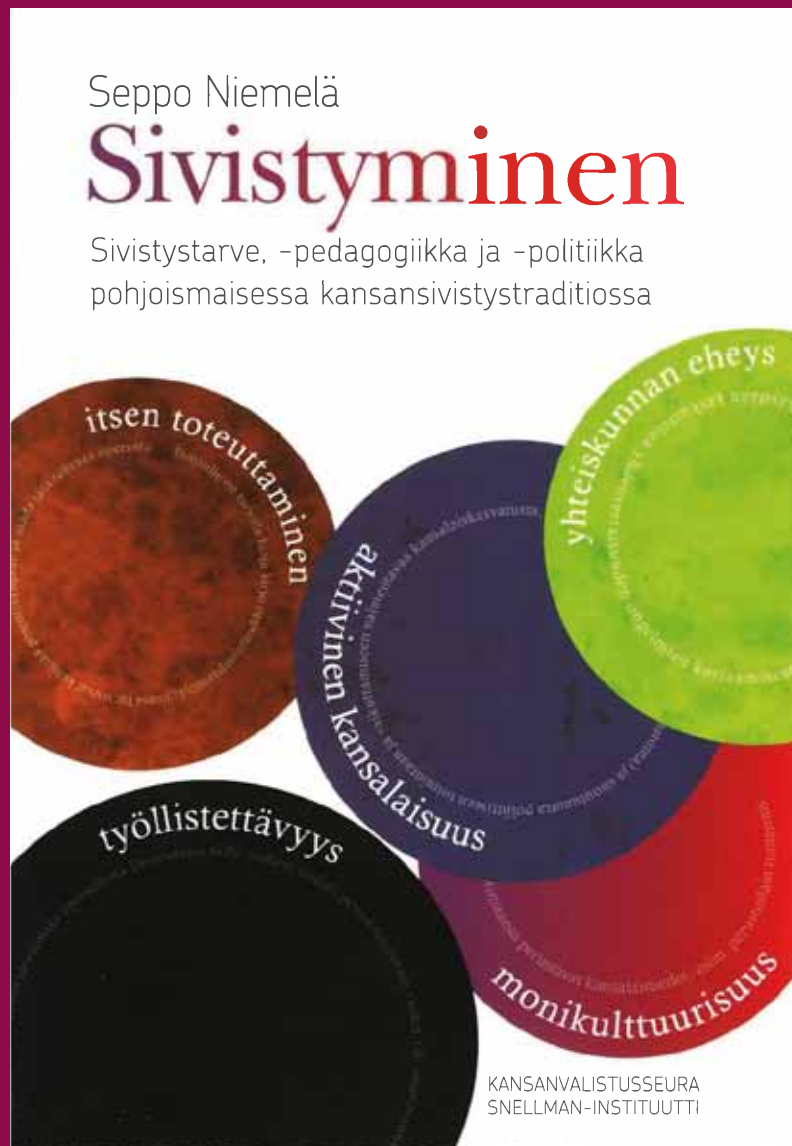
- *anställbarhet*, ”studiemässig rehabilitering för dem som av olika orsaker inte har krafter att förflytta sig till yrkesutbildning och arbetsliv.”

Disputation

Jag hade förmånen att bli inbjuden till Seppo Niemeläs doktorsdisputation i Kuopio en vacker dag i september. Vår samverkan inom folkbildningens fält hade pågått i cirka 15 år genom ett flertal djupa samtal på seminarier, under möten, i bilen och en gång även hemma hos Seppo och hans lantliga idyll i Lappo. Dessa otaliga samtal gör att jag nu läser avhandlingen som ett resultat av ett 45-årigt imponerande *work-in-progress*, en kontinuerlig dialog som började redan då Seppo fick anställning som timlärare på *Alkio-opisto* år 1966 under en samhällsradikal tidsperiod.

Det finns många adjektiv att beskriva Seppos livsgärning med – men ett som står över de andra: *visionär*. Seppos sätt att visionera sker alltid i dialog med andra, då han prövar olika frågor och tankar med den andra som bollplank. På så sätt blir det visionära bokstavligen en *syn som är nära*, inget humflum eller abstrakt ordbajseri, utan starkt berörande och inspirerande då samtalspartnern känner sig delaktig och jämbördig i dialogen, likt en **Sokrates** eller **Grundtvig**.

Opponenten, professor **Veli-Matti Närri** började med att nagelfara Seppo Niemeläs hermeneutiska forskningsmetod, som i avhandlingen används till att förstå hur olika bildnings-traditioner kommunicerar – t.ex. den tyska Bildung-traditionen med **Kant** (självbildning), **Herder** (folklig kultur) och **Hegel** (nationalstaten) och hur dessa korresponderar i Sverige (Kant), Danmark (Herder) och Finland (Hegel) i den

"Jag växer in i en sociokulturell tradition i ett land som cirklar in min lilla personliga historia i en större. Bildning på ett samhällsplan blir då fråga om folkbildning."

”Jag för en dialog med traditionen, som är en sorts enhet mellan olika horisonter, vilket ger en djupare förståelse som jag tillämpar på både bildningspedagogiken och -politiken.”

folkeoplysning/folkbildning/kansansivistys som tog fart under den senare delen av 1800-talet.

Prof. Närris fråga var tillspetsad: Bildning omtalas idag bara i festtal, är det inte lite ålderdomligt? Och din forskning är otraditionell - den innehåller ingen källkritik som i allmän historieforskning? Seppo Niemeläs svar kom omedelbart: Min traditionsforskning liknar etnologins, som talar i termer av *medvetandets arkeologi*. Jag för en dialog med traditionen, som är en sorts enhet mellan olika horisonter, vilket ger en djupare förståelse som jag tillämpar på både bildningspedagogiken och -politiken i det sista kapitlet.

Så fortsatte disputationen i en intensiv ordväxling, eller borde jag använda N.F.S. Grundtvigs begrepp *levande växelverkan*, i närmare tre timmar! Opponenten påpekade att franska (**Rousseau**) och brittiska (**Locke**) pedagogiska influenser saknades, och frågade vilken idéström som varit starkast i Finland. Niemelä svarade att i Finland har nationalstaten varit av större betydelse än i övriga nordiska länder. Inom folkbildningen har betoningen på att fostra aktiva samhällsmedborgare varit i fokus, samtidigt som statsberoendet skapat en sorts korporativism som hindrat olika bildnings- och medborgaraktiviteter. Prefixet ”folk” före bildning togs bort och ersattes av ”fri” bildning därför att ”folk” blev ett starkt politiskt färgat ord efter andra världskriget i Finland.

Diskussion

En fråga från den intressanta disputationen tar jag med mig efteråt: Vilken är den ursprungliga influensen som väcker bildningslusten, den första *Bildung*-bilden? En modern psykolog skulle svara: den person som barnet först anknuter till (modern, fadern eller annan fostrare). En upplyst pedagog skulle svara: bilden av sig själv, kopplad till empatin, en livslång lärande reflektion och relation. När det gäller Seppo Niemeläs disciplin – socialpedagogiken – så betonar han också de sociala aspekterna, t.ex. folkhögskolans internat och studieförbundens studiecirklar – men också stora nutida utmaningar, såsom diskussionen om klimatförändringarna och våra ekologiska villkor.

Ett spår som leder vidare från **J.V. Snellman** till **Santeri Alkio** är språkdimensionen, och man kommer lätt in på minerad mark om man ser på fennomanin och språkstri-

dena som även lämnat sina tydliga spår i (folk)bildnings-traditionen i Finland. Niemelä väljer att inte problematisera detta i sin avhandling, utan han följer långt det fennomanska bildningsspåret utan att analysera den finlandssvenska bildningsrörelsen som växelverkat med den finsk-finska i historiens vågrörelser .

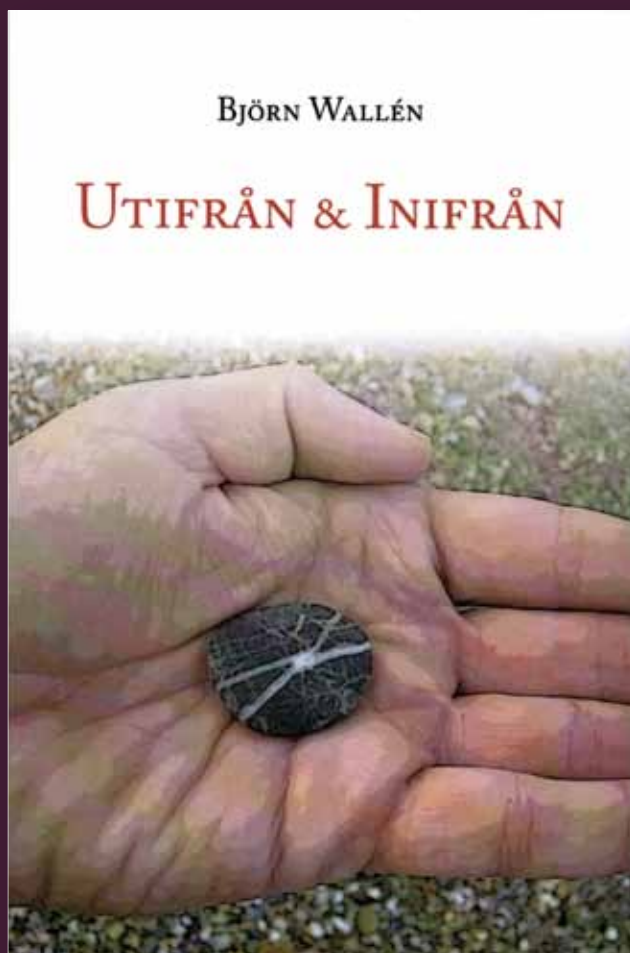
Språkförbistringen kan läsas med minst två olika glasögon: dels närsynt genom att detaljstudera hur folkbildningens institutioner använt språkkampen som ett sätt att aktivera folkets djupa led i en hegemonisk maktförskjutning som skett från svenskan till finskan. Men också fjärrsynt då det trots alla slitningar ändå har funnits starkare krafter som förenat folkbildarna, t.ex. medborgarkampen mot förryskningen, det goda nordiska samarbetet som just inom folkbildningen har starka pedagogiska rötter långt bakåt i tiden etc.

Seppo Niemeläs avhandling kan även läsas som ett tungt inlägg – en sorts folkbildningens kanon – i dagens samhällsdebatt, och då tänker jag på den politiskt eldfångda invandrardebatten som blivit ett populistiskt slaginstrument. Den danska idéhistorikern och pedagogfilosofen **Ove Korsgaard**, som är en av Seppo Niemeläs (och mina) inspiratörer, har i debatten om vad som är ursprungligt danskt (kulturkanon) sagt att man borde komma bort från kulturella rättesnören och i stället diskutera vad medborgarskap innebär:

”Hvis vi fokuserer på kultur som det væsentlige, siger vi indirekte, at tyrkere for eksempel skal overtage den danske kulturelle arv for at blive danskere. Det er enormt store og også forkerte krav at stille. Derimod er det ikke forkert at kræve af folk, der kommer hertil, at de bliver danskere i politisk forstand. At de respekterer og tager del i det demokratiske fællesskab, vi kalder Danmark. Så der er brug for en politisk kanon snarere end en kulturkanon. Man kan kalde det en demokratikanon.”
(Ove Korsgaard i Politikken 30.3.2007)

Parallellerna till att fördjupa invandrardebatten i Finland är tydliga, och här har (folk)bildningen en växande framtida roll att spela – inte som ”sannfinländskt kulturkanon” utan som jämbördigt politiskt demokratikanon där ingen blir diskriminerad på grund av sin bakgrund eller övertygelse.

Björn Wallén

Svenska Folkskolans Vänner har som sin volym nummer 191 i höst låtit utgiva en inbjudande bok med den litet mystiska men lockande titeln *Utifrån & Inifrån* (där &-tecknet och stenen på pärm-bilden lovar spännande associationer).

Utifrån & Inifrån

Det rör sig om en samling tidigare publicerade texter av den i Svenskfinland välkände folkbildaren **Björn Wallén**, som själv stått för urvalet. Man kan se volymen som en hyllning till dennes nyligen firade 50-årsdag, vilket också var SFV:s framlidne kanslichef **Christoffer Grönholms** tanke. Det blir även något av en återblick ”på mitten av hans levnadsstig” på ett kvartssekels verksamhet i folkbildningens tjänst. Texterna omspanner två decennier (1990–2010) och de områden som Wallén varit och är verksam på. I inledningen säger han sig fått idén till ett urval essäer när han i ett antikvariat för en tid sedan hittade ett verk av en förebild, **Hans Larssons** Studier och meditationer - en titel som även väl kunde passa som underrubrik till Walléns bok.

Björn Walléns bok är uppdelad i tre avdelningar spännande över de arbets- och livsfält, vilka han som vi vet berörs av och behärskar. Den första och längsta, *Dikt och överlevnad*, hänför sig för det mesta till hans välkända verksamhet som kursledare på Lärkkulla folkhögskola. En verksamhet, som alla som haft förmånen att få vara med, minns med glädje, beundran och idag även med en känsla av saknad eller nostalgi. Kännetecknande för seminarierna var kombinationen av flera olika former av kultur och tankar, gränsöverskridande på allt sätt men ändå alltid anpassad till ställets karaktär. En andlig uppräckning och kulturell *retreat*, ofta med litteraturen (gärna poesin) som utgångspunkt. En blandning av litteratur, filosofi, konst och religion, men

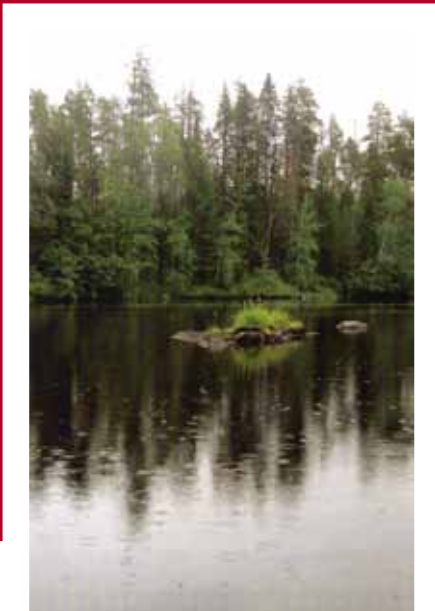

Foto: Björn Wallén

”Den sista minsta avdelningen, Meningar och meditationer, består av mera personliga kortare texter, om papparoller, 40-årskris, människan och naturen”

utan doktriner eller dogmatism. Vem minns inte seminarierna kring **Dostojevskij** eller lyriker som **Tranströmer** och **Bo Carpelan**? Ett område i detta sammanhang, som tyvärr saknas i denna essäsamling och som jag vet att intresserar Wallén är filmkonsten (t.ex. som ”film och religion”). Kanske svårigheten att i text få fram mediets, ”de levande bilderna”, egenart är orsak till detta. Bland essäerna i denna avdelning är det poesin, en hjärtesak hos Wallén, som främst är framträdande. Han kallar i sin inledning också dessa sina texter *poessäer*, en inte bara beskrivande utan även rolig benämning.

Björn Wallén säger att han sovrat hårt i materialet, t.ex. av ett 20-tal bidrag till den rikssvenska ekumeniska tidningen *Vår lösen* har han tagit med bara två texter. Jag hade personligen gärna sett flera av bidragen dit, då tidskriften trots den teologiska inriktningen var mycket kulturorienterad, öppen och vidsynt. Den är dessutom numera tyvärr nedlagd, igen en förlust av en fri kulturell röst. Avdelningen och hela boken inleds med just ett bidrag (den äldsta texten här) till *Vår lösen*, en utskrift av en intervju med Tomas Tranströmer från ett seminarium på Lärkkulla i april 1990, som nu blivit en hyllning till dennes 80-årsdag. Här får vi en möjlighet att konkret påminnas om Björn Walléns sätt att leda sina seminarier och samtidigt se hur han byggde upp dem på för att skapa den förtätade stämning man minns. Andra författare som presenteras i denna avdelning är t.ex. **Lassi Nummi** (så även den finska lyriken får sitt) och **Birgitta Boucht** i en av de få presentationer som finns av hennes författarskap i ett längre perspektiv. Andra teman som tangerar litteratur är essäerna om språk och rit, resor och minne. Det sista i en central essä (en av de längsta i boken) utgående från en Sibirien-resa han företog i början av 2000-talet, där han går i dialog med sådana tidigare Sibirien-resnärer som **Ulla-Lena Lundberg** och **Magnus Londén**. Denna essä fick förresten hedersomnämning i *Hans Ruin-essätävlingen* 2004.

Följande nästan lika långa avdelning, *Folkbildning och demokrati*, berör väsentliga frågor inom Björn Walléns yrkesområde, frågor som finlandssvensk identitet i Europaperspektiv och folkbildningens aktuella betydelse och problem. Här skulle jag kanske ha efterlyst en aktuell slutkommentar i de texter som berör Finland och Europa, då de äldsta från 1990-talet berör situationen före t.ex. eurotiden. Likaså skulle jag ha velat ha med ännu flera texter om folkbildningens aktuella situation och det absoluta behovet av sådan, då jag vet att Wallén har mycket att säga i frågan. I inledningen är han medveten om att det saknas texter om speciellt folkbildningens utveckling (och vad den enligt mig kan ge som alternativ pedagogik i dessa Pisarapport- och Nokia-tider), och hänvisar till en tidigare bok, den utmärkta *Bli något eller någon?*, som han utgav tillsammans med **Matts Granö** år 2003. Men de texter som ryms med bör läsas med eftertanke av alla som bryr sig om bildningens framtid i Finland.

Den sista minsta avdelningen, *Meningar och meditationer*, består av mera personliga kortare texter (flera publicerade i *Ad Lucem*), om papparoller, 40-årskris, människan och naturen o.s.v. Med ryms en essä om aforismen som utgår från en annan ”guru”, **Gunnar Björling**. I dessa texter kommer man Björn Wallén närmast som person, och inser samtidigt att alla bokens texter hänger ihop och stöder varandra, vilket gör boken till en helhet. Till detta bidrar också bokens (genomgående) illustrationer: de fantastiska fotografierna, mest natur- eller detaljbilder, tagna med få undantag av Wallén själv, samt de finurliga akvarellerna utförda av en annan känd folkbildningsprofil, **Bo Lundell**, vilken tillsammans med Björn Wallén lett de viktiga livsåskådningsseminarierna först på Sarfvik och sedan i SFV:s regi.

För allt detta kan man bara tacka och rekommendera boken!

Urban Fellman

Mari Pennanen. Foto: Mirko Pennanen

Mari Pennanen vikarie för administrativa sekreteraren/informatören

Studiecentralens administrativa sekreterare/informatör **Christine Skogman** blir moderskapsledig fr.o.m. 27.12.2011. Fil.mag. **Mari Pennanen** har valts till moderskapsvikarie och börjar jobba 7.12. Mari har bl.a. jobbat inom Finlands Svenska Scouter och Förbundet Finlands Svenska Synskadade och har i dagarna varit med om att ge ut en bok om jakten Eugenia! Förutom bokprojekt fyller Mari sin fritid med bl.a. matlagning, scouting och föreningsverksamhet.

Teamåret byts

Europaåret för frivilligarbete 2011 går så småningom över till Europaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna 2012. Håller du med om påståendet "Man är bara så gammal som man känner sig"? På europeiska kommissionens webbsida för temaåret kan du ge ditt svar (<http://ec.europa.eu/social/ey2012.jsp?langId=sv>). På samma webbplats hittar du även information om det nya året.

Frivilligårets nationella webbsida i Finland www.tuntitili.fi kommer att fortsättningsvis fungera och stängs inte av trots att året avslutas. Webbsidan är en värdefull källa med information om frivilligarbetet i Finland. De svenska organisationerna får gärna fortsättningsvis fylla på med frivilliguppdrag så att den svenska sökmotorn fungerar väl.

LedA - ledarskapsutbildning för unga

De Ungas Akademi (DUA) har startat en ny ledarskapsutbildning: LedA. Det är en intensivutbildning för unga i åldern 15-19 år. Tyngdpunkten i utbildningen ligger på ledarskap, personlig utveckling och gruppdynamik. Under utbildningen läggs grunden för ett ledarskap som kan användas i allt från föreningsverksamhet till framtida yrkesliv. Det första LedA-utbildningsveckoslutet hölls 3-4.12 i Vasa och på våren hålls utbildningsveckoslut i Helsingfors och i Åbo. **Frida Westerback** ger gärna mera information, tfn 040-765 0150, www.dua.fi.

Studiecentralens kurser och föreläsningar

Studiecentralens egna kurser och föreläsningar för våren planeras som bäst. I februari ordnas bl.a. en Föreningskväll i Helsingfors. Inom kort kommer datum och klocktider för samtliga kurser och föreläsningar upp vår webbplats där allting aktuellt finns samlat: www.studiecentralen.fi. Det går också bra att ringa oss, tfn 09-6129 070.

Gilla Studiecentralen på Facebook och få information om vad som händer just nu!

Foto: Dominique-Hommel

Föreningsfrågor i Bryssel

De seglivade ekonomiska problemen har satt sina spår i den offentliga ekonomin såväl här hemma som ute i Europa. Många länder har i årtal levt över sina tillgångar, vilket nu lett till sparprogram, höjda skatter och andra åtgärder som balanserar statsfinanserna. Också tredje sektorn har på många håll fått känna av trycket från svångremmen.

På EU-nivå framträder två aktuella frågor som är väsentliga för föreningarnas ekonomi: momsbefrielsen för föreningar och spelmonopolen. Den så kallade föreningsmomsen har varit aktuell allt sedan EU-kommissionen för några år sedan meddelade att de anser att momsbefrielsen för ideella organisationer står i strid med unionens momsdirektiv. Som en följd har kommissionen inlett ett överträdelseförfarande mot bland annat Finland och Sverige som valt att befria sina föreningar från moms.

Samtidigt har man inom EU inlett arbetet för att förnya momsbestämmelserna för framtiden. I den här processen har jag tillsammans med ett antal kolleger arbetat för att skapa förståelse för momsbefrielsen för föreningar. Vi lyckades. Europaparlamentet har i sitt betänkande om momsens tagit ställning för att det skall vara möjligt för medlemsländer att ha momsundantag för föreningar. Jag är glad att vi fick mina kolleger att inse att det frivilliga engagemanget inte gynnas av mera byråkrati som endast slukar pengar och mänskliga resurser.

Den andra frågan som påverkar föreningsverksamheten är frågan om spelmonopol. På EU:s inre marknad har man av hävd inte godkänt monopol. För penningsspel har man dock hittills tillåtit undantag, vilket bland annat möjliggör att vi i Finland har ett system där endast *Veikkaus*, *RAY* och *Fintoto* tillåts bedriva spel. Som vi vet går vinsterna från dessa nationella spelaktörer till goda ändamål som bland annat idrott, konst, ungdomsarbete och den sociala sektorn. Det här arrangemanget har ett brett stöd i det finländska samhället och det utgör ryggraden i finansieringen för en stor del av tredje sektorn. Då EU:s inre marknad skall utvecklas inom det digitala finns det många som vill öppna upp penningsspelen för konkurrens. Den här är enligt mig inte i Finlands intresse.

Året 2011 är temaåret för frivilligarbete i Europa. Under året har det frivilliga arbetets betydelse betonats. Temat är viktigt, utan föreningar och organisationer skulle vårt samhälle se mycket annorlunda ut. Men när temaåret lider mot sitt slut gäller det att blicka framåt och fundera på framtiden för föreningsverksamheten i en tid då varje slant skall räknas. Här är momsens och spelmonopolet exempel på frågor som kan bli avgörande.

Carl Haglund

Skribenten är europaparlamentariker (SFP)